

3. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя: Рішення Науково-експертної ради з питань нотаріату при Міністерстві юстиції України від 29.01.2009 р. // Портал «Ліга Закон». – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS9311.html
4. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук. – практ. посіб./ С.Я.Фурса, Є.І.Фурса, О.М.Клименко, С.Я.Рабовська, О.О.Кармаза та ін.; За заг. ред. С.Я.Фурси- К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. – 1216 с. – С.467–468
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України //Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08?nreg=v0007700-08&find=1&text=%E7%E0%F1%F2%E0%E2%E0&x=1&y=10>
6. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III// Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т./ За відпов. ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т.ІІ. – С.982
8. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 29247-III // Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
9. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах: Постанова правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492// Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03/con>

Бондарева Марія Владимировна
НАСЛЕДОВАНИЕ ПРАВА НА БАНКОВСКИЙ ВКЛАД

В статье исследуется процедура наследования права на банковский вклад и выдачи нотариусом разрешения на получение части вклада наследодателя в банке (финансовом учреждении), если это вызвано обстоятельствами, имеющими существенное значение.

Ключевые слова: наследство, право на банковский вклад, разрешение на получение части вклада наследодателя

Bondareva Maria
INHERITANCE OF RIGHTS FOR BANK DEPOSITS

The article deals with the examination of the process of inheritance of the rights to bank deposit and issuing notary authorization for a share of the testator deposit in the bank (financial institution) in case it is caused by circumstances that are essential.

Key words: inheritance, right to bank deposit, permit to obtain the contribution of the testator

Горбань Наталія Сергіївна,
кандидат юридичних наук, асистент кафедри
нотаріального та виконавчого процесу й адвокатури
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УДК 347.961

**ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ
СИСТЕМИ ЛАТИНСЬКОГО НОТАРІАТУ
ТА НОТАРІАЛЬНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ**

Статтю присвячено дослідженню проблем, пов'язаних із застосуванням окремих фундаментальних принципів нотаріату латинського типу та нотаріальної деонтології, які прийняті МСН. Через аналіз чинного вітчизняного законодавства, існуючих нормативних актів, які так чи інакше стосуються нотаріуса та його діяльності, а також через розгляд нотаріальної практики, автор приходить до цілого ряду висновків, які знайшли своє відображення у тексті статті.

Ключові слова: МСН, нотаріат, нотаріус, фундаментальні принципи нотаріату латинського типу, нотаріальна деонтологія.

Ставлячи собі за мету – покращити якість життя своїх громадян, більшість країн не тільки Європи, а й світу в цілому, дійшли висновку про необхідність гармонізації різних правових систем. Як зазначає Ю. С. Шемшу-

ченко «стало зрозуміло, що держави багато втрачають, якщо діють розрізнено, не дотримуються загальних правил, вироблених в процесі розвитку цивілізації [1, с.35]. Одним із дівих механізмів, який сприяє зближенню

правових систем є створення, спеціалізованих за напрямком діяльності, міжнародних організацій та союзів. Їх призначення сприяти координації та уніфікації відповідних напрямів діяльності держав-членів, та сприяти визначенню найбільш ефективних індивідуальних і колективних засобів захисту їх інтересів.

Переваги, які властиві латинській моделі нотаріату, є визначальними для її використання більшістю національних нотаріатів світу. На міжнародному рівні Латинський нотаріат представлений Міжнародним союзом нотаріату (МСН), а в понад 86-и державах світу – їх національними нотаріатами, що входять як повноправні члени в цей Союз. **9 жовтня 2013 року Асамблеєю нотаріатів – членів Міжнародного Союзу Латинського Нотаріату (МСЛН) було ухвалено рішення про прийняття України до його лав.**

Як зазначається на офіційному сайті – Міжнародний союз нотаріату (UINL) являє собою співтовариство однодумців та інститут нотаріату латинського типу, членами якого є юристи, незалежні і неупереджені радники, що уповноважені органами державної влади надавати автентичність документам, які вони складають, що забезпечує правову захищеність та договірну свободу [2].

Шлях, довжиною в 20 років необхідно було пройти нотаріату України, за моменту прийняття Закону України «Про нотаріат» [3], в якому був встановлений порядок правового регулювання діяльності нотаріату в Україні, до статусу повноправного члена МСН, інтереси якого представлені при ООН, ЮНЕСКО, Гаазькій конференції з міжнародного приватного права, Європейській Комісії та Європейському Парламенті, Раді Європи, УНІДРУА та інших міжнародних організаціях.

З моменту створення МСЛН в 1948 році по даний час не тільки збільшилася кількість членів союзу, а й розширилася зона впливу фундаментальних положень МСЛН, які знайшли своє закріплення в його Статуті [2]. Як зазначає І. Г. Медведєв, Статуту належить основна роль в організації взаємодії на міжнародному рівні національних нотаріатів різних країн, визначенні концептуальних векторів вдосконалення нотаріальної професії і нотаріальної діяльності, представництві інтересів нотаріату на міжнародній арені [4]. Одним із завдань МСН, що знайшло своє закріплення у Статуті, є просування і застосування фундаментальних принципів системи нотаріату латинського типу, а також принципів нотаріальної етики.

Асамблеєю членів-нотаріатів МСН в Лїмі, яка відбулася 8 жовтня 2013 року, був прийнятий документ *DÉONTOLOGIE ET REGLES D'ORGANISATION DU NOTARIAT* (Етика і правила організації нотаріату) [5] в основу якого були покладені оновлені фундаментальні принципи нотаріату латинського типу та нотаріальної деонтології. На прикладі принципів МСН знайшов своє підтвердження висновок, зроблений автором у дисертаційному дослідженні принципів нотаріального процесу в Україні: «Принципи права не можна ототож-

нювати з догмами, що «кристалізують» навіть застарілі норми права, які припинили позитивно впливати на суспільні відносини. Тому з часом принципи права мають бути переглянуті, уточнені й доповнені» [6].

Процедура вступу до МСН, прописана в його Загальному Регламенті [7], затверджену Асамблеєю нотаріатів – членів 2 жовтня 2007 року в Мадриді, з змінами, внесеними 8 листопада 2008 року в Квебеку, 13 листопада 2009 року в Парижі, а також 2 жовтня 2015 року в Рїо-де-Жанейро. А саме, в статті 23 передбачено, що однією із умов вступу національного нотаріату до МСН є відповідність національної нотаріальної системи фундаментальним принципам нотаріату латинського типу, затвердженим Асамблеєю нотаріатів-членів Міжнародного союзу нотаріату Рим (Італія) – 8 листопада 2005 року [8] та принципам нотаріальної деонтології, які були прийняті на зборах нотаріатів – членів МСН в Мехїко 17 жовтня 2004 р. Для цього перевірі на відповідність підпадають повний текст національного закону про нотаріат; існуючі нормативні акти, які так чи інакше стосуються нотаріуса та його діяльності.

Позитивне рішення Асамблеї МСН щодо нотаріату України є підтвердженням того, що вітчизняне законодавство про нотаріат в цілому відповідає основоположним принципам нотаріату латинського типу та нотаріальної деонтології, прийнятим МСН.

Саме принципам, як основним, базовим положенням системи нотаріату латинського типу придїляється особлива увага і вона не обмежується лише їх декларуванням, а метою МСН є їх просування і застосування.

Отже, в рамках даної статті автор має на меті відобразити аналіз застосування нотаріатом України фундаментальних принципів нотаріату латинського типу та нотаріальної деонтології, прийнятих МСЛН.

Слід зазначити, що в українському нотаріаті є цілий ряд проблем, які на нашу думку, потребують свого нагального вирішення, так як їх існування їде врозрїз із вищезазначеними принципами.

Так, відповідно до фундаментальних принципів системи латинського нотаріату, нотаріус – фахівець у галузі права – це публічна посадова особа, яка призначається на посаду державою з метою надання достовірності юридичним актам і договорам, які він засвідчує, і консультування осіб, які звернуться до його послуг. Відповідно до статті 3 Закону України «Про нотаріат» нотаріус це уповноважена державою фізична особа. Правовий статус фізичної особи, аж ніяк не можна поставити у відповідність із статусом публічної посадової особи. Крім того, існування змішаної моделі організації нотаріату в Україні приводить до виникнення правових колїзїй, пов'язаних з відмінністю правового статусу державного і приватного нотаріуса, що закономерно обумовлює певні особливості організації їх діяльності, оплати праці, оподаткування, відповідальності тощо.

Варто погодитися із І. П. Лихолат, яка стверджує, що у приватному нотаріаті поєдналися приватно-правова природа його організаційної форми та публічно-правовий зміст функцій, які він виконує. Як далі зазначає науковець: «природний дисонанс між приватним та публічним детермінує складність у врегулюванні нотаріальної діяльності в цілому, та статусу нотаріуса, зокрема. Напевно, саме через дуалізм між приватним та публічним навіть європейський нотаріат, окрім юридично-нормативних засобів, регулюється ще й моральними нормами: етичні кодекси є невід'ємним джерелом нотаріального права всіх країн нотаріату латинського типу» [9, с.526-527].

Так, зокрема, згідно з пунктом 5 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про нотаріат» від 1 жовтня 2008 року № 614-VI [10] державні нотаріуси в частині оплати праці та пенсійного забезпечення прирівнюються до державних службовців відповідних категорій. Стаж роботи державних нотаріусів у державних нотаріальних конторах зараховується до стажу державної служби. Наявність такої норми, напевно чи може гарантувати організаційну та економічну самостійність державних нотаріусів, які також є базовими принципами системи латинського нотаріату. Крім того, наступним положенням базових принципів визначено, що нотаріус, будучи наділеним публічною функцією, виконує свої обов'язки незалежним та неупередженим чином, не входячи в ієрархію державних службовців.

За Кримінальним кодексом України (стаття 365-2) нотаріус визнається особою, яка надає публічні послуги. Такий підхід законодавця критикується науковцями [9, с.529] і небезпідставно, проте все-таки вважаю за необхідне встановити визначеність правового статусу нотаріуса.

Отже, враховуючи вищезазначене вважаємо за необхідне закріпити на законодавчому рівні положення, що нотаріус – це особа, яка надає публічні послуги, та крім цього усунути невідповідність у унормуванні організації діяльності приватних і державних нотаріусів. Прикладом такої невідповідності може бути Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності [11]. За цим положенням встановлюються вимоги до робочого місця приватного нотаріуса. У той же час, на законодавчому рівні не передбачено ні вимог до робочого місця державного нотаріуса, ні сертифікації робочого місця державного нотаріуса та державної нотаріальної контори на предмет їх відповідності до вимог дотримання нотаріальної таємниці та визнання їх придатними для використання як робочого місця державного нотаріуса з метою уцінення нотаріальних дій.

Іх відсутність створює усталену практику, коли в одній кімнаті, не обладтаній звукоізоляційними та непрозорими перегородками, одночасно здійснюють прийом осіб, що звертаються за вчиненням нотаріальних дій,

декілька державних нотаріусів. Така практика йде врозріз із базовим принципом, який полягає в тому, що нотаріус, відповідно до публічного характеру своєї функції, повинен дотримуватися професійної таємниці.

Наступний аспект, на що також необхідно звернути увагу. Одним із базових принципів системи латинського нотаріату, пов'язаних із нотаріусом і його службовими обов'язками, є положення за яким нотаріальні послуги, охоплюючи сукупність правової роботи в сфері неупередженого правосуддя, забезпечують клієнту правову безпеку, запобігають можливості виникнення спорів, які можуть бути вирішені за допомогою правової медіації та є необхідним інструментом для здійснення правосуддя.

За проектом Закону України «Про медіацію» [12] медіація – це позасудова процедура врегулювання конфлікту (спору) шляхом переговорів за допомогою одного або декількох посередників (медіаторів); діяльність медіатора – незалежна професійна діяльність з надання допомоги у врегулювання конфлікту (спору) шляхом проведення медіації.

Взявши за основу таке трактування діяльності медіатора можна дійти висновку, що нотаріус, в силу його правового статусу, який зазначений у Законі України «Про нотаріат», не має права бути медіатором та здійснювати діяльність як медіатор.

У Законі України «Про нотаріат» (стаття 3) зазначається, що нотаріус не може займатися підприємницькою, адвокатською діяльністю, бути засновником адвокатських об'єднань, перебувати на державній службі або службі в органах місцевого самоврядування, у штаті інших юридичних осіб, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької, наукової і творчої діяльності.

Серед прав медіатора, що зазначені в статті 13 Проекту Закону про медіацію зазначено, що медіатор має право займатися своєю діяльністю на оплатній чи безоплатній основі, індивідуально або разом з іншими медіаторами, створювати юридичні особи, об'єднання медіаторів, працювати за наймом та здійснювати підприємницьку діяльність.

Отже, відповідно до чинного законодавства та правових норм, якими пропонується законодавче врегулювання медіації в Україні, нотаріус не може бути медіатором. В свою чергу при здійсненні нотаріальної діяльності з метою забезпечення безспірності правовідносин, для врегулювання яких звернулися до нього особи та для сприяння громадянам, підприємствам, установам і організаціям у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, нотаріус може застосовувати засоби, які властиві в тому числі і медіації: роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду.

Для забезпечення застосування вищезазначеного принципу необхідно внести відповідні зміни до діючого законодавства, якими

на нотаріуса буде покладено обов'язок здійснювати медіацію, в передбачених законом випадках.

Отже, членство нотаріату України в МСЛН покладає на нього додатковий обов'язок привести у відповідність до вимог фундаментальних принципів нотаріату латинського типу та нотаріальної деонтології не тільки Закон України «Про нотаріат», існуючі нормативні акти, які так чи інакше стосуються нотаріуса та його діяльності, а й безпосередньо нотаріальну практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шемшученко Ю. С. Теоретические проблемы гармонизации законодательства Украины с европейским правом // Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / Под общ. ред. Е. Б. Кубко, В. В. Цветкова. – К.: Юринком Интер, 2003. – 528 с.
2. Міжнародний Союз нотаріату Статут // Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.uinl.org/115/statutes>.
3. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 №3425–XII : за станом на 01 січня 2016 р. / [Електронний ресурс] : Законодавство України // Верховна Рада України (офіційний веб-сайт). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
4. Медведев И. Г. Новая редакция Устава Международного Союза Нотариата // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.notiss.ru/usimg/statuts%20UINL.pdf>.
5. DÉONTOLOGIE ET REGLES D'ORGANISATION DU NOTARIAT // [Електронний ресурс] / Режим доступу: : file:///

- D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BС%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/161625deontologie-et-organisation-102013-frpdf.pdf.
6. Горбань Н. С. Принципи нотаріального процесу в Україні : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Наталія Сергіївна Горбань . – Київ, 2014. – 21 с.
  7. Міжнародний Союз нотаріату Загальний Регламент МСН // Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://npu.in.ua/images/msln/1/regUINLua.pdf>.
  8. Fundamental principles of the latin type notarial system // Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.uinl.org/146/les-principes-fondamentaux-du-notariat-de-type-latin>.
  9. Лихолат І. П. Реалізація принципу правової безпеки і захисту довіри в теорії та практиці нотаріату. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна. Збірник наукових статей. Гол. редактор: Андрій Мелешевич. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2013. – 608 с.
  10. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» від 01.10.2008 р. № 614-VI // Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/614-17>.
  11. Наказ Міністерства юстиції від 23.03.2011 N 888/5 Про затвердження Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності / Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0406-11>.
  12. Проект Закону України «Про медіацію» від 29.12.2015 №3665-1 // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57620.

Горбань Наталія Сергіївна

О ПРИМЕНЕНИИ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ПРИНЦИПОВ СИСТЕМЫ ЛАТИНСКОГО НОТАРИАТА И НОТАРИАЛЬНОЙ ДЕОНТОЛОГИИ

Статья посвящена исследованию проблем, связанных с применением отдельных фундаментальных принципов нотариата латинского типа и нотариальной деонтологии, принятых МСН. Автор знакомит с нормативными актами МСН, в которых содержатся предостережения относительно вышеупомянутых принципов: Уставом МСН, Общим Регламентом МСН, Фундаментальными принципами системы латинского нотариата и нотариальной деонтологии.

Через анализ действующего отечественного законодательства, существующих нормативных актов, что, так или иначе, касаются нотариуса и его деятельности, а также через рассмотрение нотариальной практики, автор приходит к целому ряду выводов, которые нашли свое отражение в тексте статьи.

Ключевые слова: МСН, нотариат, нотариус, фундаментальные принципы нотариата латинского типа, нотариальная деонтология.

Gorban Nataliia

THE APPLICATION OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF LATIN NOTARIES AND NOTARIAL DEONTOLOGY

The article investigates the problems associated with the use of certain fundamental principles of Latin-type notaries and notarial deontology adopted by the SIT. The author introduces the regulatory enactments of the SIT, which contain warnings regarding the above-mentioned principles: the Charter of the SIT, SIT General Regulations, the fundamental principle of the system of Latin Notaries and notarial deontology.

Through analysis of existing national legislation, the existing regulations, which, one way or another relate to the notary and his work, as well as through the consideration of notarial practice, the author comes to a number of conclusions, which were reflected in the text.

Keywords: MCH, notaries, notary, notaries fundamental principles of Latin-type notarial deontology.